

Vestnik.

Znanstvena priloga „Zori“.

Na ta list se posebej ne naročuje. — Izhaja vsaki mesec 15. dne.

Pregled: Ivan Huniad. — Sovremenski pisci celjskih grofov. — Ptuj, peč in tuj. — Narodne priče. — O grški muziki. — Nekaj besed zastran ohranjenja umetniških ostankov. — Literarni vestnik.

Ivan Huniad.

Zgodovinski obraz.

Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

Ladislav je pozval tudi Valahe in Srbe, da vstanejo na Turka, pa ne eni ne drugi niso radi pritegnili temu pozivu, ker so dobro vedeli, kako velika je turška sila. Despot Jurij je nategnil vso svojo moč odvrnit kralja od vojske, ali vse ni izdalo nič, kralj Ladislav je hotel učiniti, kar je bil sklenil.

Sredi jeseni krene kralj Ladislav s svojo vojsko na Turke, in že je bil došel do Oršove, pa ni imel več kot 10.000 vojakov. S to malo vojsko pa je hotel zlomiti turško silo, v katerej je bilo sto tisoč izurjenih mož. Pozneje se je s kraljevo vojsko spojil Ivan Huniad z nekoliko tisočami konjikov, in tudi valaški vojvoda Drakul je pripeljal svojo vojsko, katera se je z Huniad - kraljevo spojila pri Nikopolju.

Koj s početka je bila sreča prijazna kristijanskej vojski, katera je zaporedoma zadobila več mest. Med tem pa so se tudi Turki pripravljali na boj, in sultan Murat je z vso svojo silo se pripravljaj, da dočaka kristijane, in da se ž njimi sprime. Kralj Ladislav videč pred sebo neizmerno turško vojsko, pomakne se nazaj k Varni, a Murat mu je s svojo vojsko vedno za petami.

Odločna bitva med Turki in kristjani je bila pod Varno 10. nov. 1444. l. Boj je trajal več ur, in kristijanje so se vrlo hrabro bili z mnogo večjo turško silo. Murat videč, kako kristijanje pritiskajo, natekne na kopje

pismo, katero so mu bili poslanci donesli, utrdivši mir z Ladislavom, in kliče krista Odrašenika, da se osveti, ako je pravi Bog, nad ljudmi, ki so pogazili pridgo v njegovem imenu storjeno. Turki se ohrabrijo zbog Muratovih besedij, in pričnó se na novo biti s kristijani. Kralj Ladislav videč lepe vspehe svoje vojske, zaželi sam v boj iti. Z odbrano četo konjikov udari na turško oko, tjekaj kjer je stal car Murat, okrožen s svojimi najboljšimi junaki. Ladislavova prenenaglenost odločila je bitev. Turki se krepko upró kraljevej četi; ubijejo pod Radislavom konja, pa tudi njega samega vržejo. Neki stari janičar odseka glavo mrtvemu Radislavu, in nabode jo na visoko kopje. Ko vidijo to Turki, ohrabré se z nova, kristijanska vojska pa začne bežati. Turki so zmagali, pobivši pri Varni mnogo tisoč kristijanske vojske. V tem boju poginili so tudi mnogi odbrani velikaši in junaki poljski in madjarski. Ivan Huniad videč, da je vse izgubljeno, se je z nekolikimi spremljevalci odtegnil z bojnega polja, in po dolgem potovanju se je povrnil na Ogersko, da je jo rešil notranjih razdorov, in da je jej bil za nekaj let edina bramba proti strašnej turškej sili.

Po bitvi pri Varni se je vzdignil Ivan Huniad na najvišje mesto na Ogerskem in Erdeljskem. Vrnivši se domov, skrbel je, da edinost obdrži v državi, in da jo čuva nesloge, katera bi bila brez sumnje upropastila jo zbog neugodnih okolnostij, ki so bile nastale. Največa modrost in najiskrenejša ljubezen do domovine ste ohranili ogersko državo, da ni pala v propast, katera je pred njo režala. Zelo neugodno je takrat bilo na Ogerskem: pravica se je z nogami gazila, uzde, katere so ljudi zadrževale v mejah zmernosti, bile so raztrgane, strasti in nasilje so prevladale po vsej zemlji, vsak se je bal strašne prihodnosti, vsak je z grozo gledal v temno prihodnost.

Take so bile okolnosti, ko je bil sklican državni zbor na spomlad 1445. l. Ivan Huniad, skrbeč za blagor cele zemlje, meril je z vsemi silami na to, da se obvaruje država razpada. Država se je razdelila na štiri dele, vsak del je vladal znamenit mož. Ivan Huniad je imel vladó v Erdeljskej pa v dolenjih predelih, ki so bili v največej nevarnosti pred turškimi napadi. Komaj je preteklo leto dnij, zaprosi soglasno državni zbor Ivana Huniada, da prevzame vladó vse države. Huniad je privolil v to, in od junija 1446. l. imel je 7 let v rokah kraljevsko oblast, s katero je vladal na korist in blagor Ogerske.

Razve tega, da je Huniad moral biti pripravljen na Turške napade, delale so mu veliko skrbi notranje nesloge, katere so prevladale, pa zunanje vojske z Nemci in Valahi. Ivan Huniad je napel vse svoje sile, da stopi nasproti notranjim razdorom, tudi se je boril z Friderikom, nemškim cesarjem, pa z Drakulom, valaškim vojvodom, katerega je odstavil,

in na mesto njega posadil njegovega nasprotnika Dan-a. S svojo hrabrostjo in s svojo vojvodsko izkušnostjo je učinil Huniad, da je ta dva zunanja nasprotnika Ogerske, Drakula in Friderika, ne samo pometal, nego tudi držal ju na uzdi tako, da se mu ni bilo bati, da mu hočeta še kako večjo škodo napraviti.

Pa kakor je skrbel Huniad za blagor sebi zaupane države, vendar ni mogel ubraniti Turkom še ene večje zmage nad njim. Štiri leta po Varnski bitvi začne se nova vojska s Turki, s katerimi se je slavno boril Jurij Kastriotič Skenderbeg*), kateri je vrlo mnogo pripomagal, da Turki z vso svojo silo na Ogersko niso navalili. Ivan Huniad je želel upotrebiti to ugodno priliko, da bi se maščeval nad Turki, ki so ga bili pri Varni tako hudo natolkli. Nabere vojske 24.000 mož, gré na Srbsko sept. m. 1448. l., in spusti se na kosovo polje. Ko je to zvedel Murat, popusti oblego Skenderbegovega mesta Kroje, in hiti proti Ogrom. Murat se hoče najpreje pomiriti s Huniadam, ki pa ni hotel v to privoliti. Huniad je imel izvrstno vojsko, v katerej je stalo do 2000 izurjenih strelcev Čebov, bil je skoraj v nepristopnem taboru, in na pomoč je hitel tudi junaški, nepremagljivi Skenderbeg. A Huniad je zanemaril vso vojniško previdnost, šel je iz svojega tabora, ni čakal Skenderbega, in začel boj z Muratom. Odločilna bitev se je bila 17. in 18. okt. 1448. l. med Muratom in Huniadam na polju Kosovem. Sultan Murat je obstopil nek oddelek vojske, v katerem so stali Valahi izdajalci, katere je bil Dan, njih vojvod v boj pripeljal. Turki so zmogli pobivši do 17.000 ogerske vojske. V tej bitvi so poginili mnogi odlični velikaši ogerski, mnogi pa so bili zarobljeni.

Po tej nesrečnej bitvi na polju Kosovem se je hotel Huniad vrniti na Ogersko, toda na potu pograbijo ga ljudje despota Jurija in privedejo ga v Smederevo. Huniad je bil nekoliko let v neslogi z despotom Jurijem zato, ker despot ni hotel pogaziti zakletve in pomagati Huniadu v boju pri Varni, pa tudi sedaj ne v tej poslednej bitvi na polju Kosovem. Ta nesloga je bila škodljiva Srbom in Ogrom, kajti da so složno delali, mogli bi bili zlomiti turško silo in pregnati Turke iz Evrope. Despot se je pomiril s Huniadam, ki mu je moral odšteti odkupnine 100.000 zlatov, vrniti vsa na Ogerskem ležeča pa odvzeta posestva, pa oženiti svojega sina Matijo s hčerjo Ulrika celjskega, svojega največjega nasprotnika. Elizabeta, hči Ulrika celjskega in njegove žene Katarine, sestre despota srbskega, pa je umrla, predno se je poročila z Matijem, in tako je odpadla Huniadu najbujša točka pogodbe.

*) Jurij Kastriotič Skenderbeg, sp. J. Navratil, lep, daljši sestavek, natisnen v „Slov. berilu“ za VII. g. r.

Ogerska je še vedno bila brez kralja in tako tudi brez glave. Zakoniti naslednik ogerske krone je bil Ladislav Postumus, sin kralja Alberta. Nemški cesar Friderik pa, pri katerem je Ladislav odrastel, ni hotel dati ga Ogrom, in tudi ne Čehom. Ivan Huniad je bil prisiljen vzdigniti vojsko nad Friderika, in s tem ga je primoral, da je izpustil njih mladega kralja. Po vojski, katera je trajala več časa, izpusti nazadnje Friderik Ladislava, in izroči ga grofu Ulriku celjskemu (spt. 1452. l.), da ga še nekaj časa odgojuje. Koj potem pošljejo Ogrji svoje poslanca v Beč, da pozdravijo svojega mladega kralja, in kmalu potem, jan. 1453. l. odloži Ivan Huniad oblast, katero je nekoliko let v svojih rokah imel.

Dasiravno Huniad ni imel več v rokah kraljevske oblasti, bil je vendar le neprenehoma najznamenitejši mož v deželi, in imel je jako velik upliv na državna dela. Še tisto leto na jesen, ko je Ladislav Post. šel na Česko, da se krona za tamošnjega kralja, postal je Huniad znova vrhovni vodja Ogerske in Erdeljske, in Ladislav mu dovoli, da v njegovem imenu svobodno po svojej volji razpolaga z državnimi prihodki in z vojsko. Huniad je tedaj koj naslednje leto, ko so Turki z veliko silo udarili na Srbijo, napadel Bolgarsko, in v manjših bojih pobil nekoliko potov turško silo, in primoral sultana Muhameda II., da je pustil Srbsko na miru.

Tako se je približalo leto 1456., katero hoče vedno slavno biti zbog velikih in znamenitih zmag, katere je to leto dobil Ivan Huniad nad Turki, ki so hoteli osvojiti Beligrad, pa zbog nagle njegove smrti po tej zmagi. Boj s Turki pod Belgradom je tako znamenit, da se je Huniad vzlasti po njem proslavil s svojim junaštvom po vsem svetu, in da se zbog te zmage meri z največimi junaki in najznamenitejšimi vojvodi vseh časov in vseh narodov.

Beligrad je že dvajset let bil v rokah ogerskih. Despot Jurij boječ se, da se ne bode mogel obdržati proti turškeji sili, začel je zgodaj skrbeti zato, da bi mogel kje v sili imeti pribežališča, in zato je dal Beligrad (1435 l.) Ogrom, ki so mu zanj dali v Sremu in na Ogerskem mnogo posestev. Beligrad je bil Ogrom vrlo važno mesto; pozidan in na vtoku Save in Donave bil je vhod, kjer se pride na Ogersko. Takrat so bili nemirni časi, in moglo se je reči, da je ta gospodar Srbije in Srema, ki ima Beligrad. Dokler je to mesto v rokah ogerskih bilo, Turki niso mogli se naseliti na levem obalu Save in Donave, kedar so pa osvojili Beligrad (1525. l.), kmalu so postali gospodarji Ogerske.

Turški sultani so vrlo dobro znali, kako važno je mesto Beligrad, in zato je že Murat hotel osvojiti ga 1440. leta. Tudi sultan Muhamed II. pripravlja se znova na Ogersko, nastojal je pred vsem drugim na to, da osvoji Beligrad, da tako odpre in zavaruje sebi pot, po katerem bode mogel stopati z vojsko preko Save in Donave.

Ogerska je ta pot bila v zelo velikej nevarnosti. Vse se je prestrašilo, ko je počil glas, da je sultan Muhamed potolkel Skenderbega, in primoral despota Jurija z njim mir utrditi 1455. l. Rimski papež je pisal mnogim kristjanskim vladalcem, naj se vzdignejo na Turke. Mladi kralj Ladislav, odgojen od grofa celjskega, je skrivaj zapustil Budim in pobegnil v Beč, zapustivši zemljo in ljudi bedi in nevolji. Vsak je s tužnim srcem gledal v prihodnost, vsakemu se je videlo, da je prišel poslednji čas ogerskej državi.

V tem splošnem strahu bil je edini Ivan Huniad, ki je resno skrbel o brambi zemlje; napel je vse svoje sile, da reši domovino grozeče nevarnosti. Njemu je v njegovih namerah znatno pomagal menih Ivan Kapistran, ki je došel na Ogersko pridigovat križansko vojsko nad Turke. Ivan Huniad se spusti 1456. l. v dolnje pokrajine, dojde najprej v Segedin, potem v Temešvar in naposled v Kovin, od koder je menil priteči na pomoč Beligradu, od koder je pozval Ogre in Erdeljce, da se čem preje zberó okoli njega, dokler je še čas. On je Beligrad, kar je mogel, utrdil, dal je donesti vánj dosti hrane, in svojega zeta je postavil vrhovnim grajskim veliteljem, sam pa je ostal zunaj mesta, zbira je vojaške ladije in vojsko, s katero je hotel priteči na pomoč mestu, kedar ga Turki obsedejo.

A kakor je skrbel Huniad, da v vojaških pripravah prebiti Turke, ter da se dobro pripravi, vendar ni mogel učiniti vsega, kar je hotel za obrambo mesta. Sultan Muhamed je krenil z veliko vojsko in z veliko zalogo proti Beligradu, in se je hvalil, da hoče v tveh tednih vzeti mesto, pred katerim mu je oča zastonj šest mesecev ležal, in da bode čez dva meseca obedoval v Budimu. On je s tako veliko vojsko in tako dobro pripravo spustil se na Beligrad, da je v tadanjem času nenavadna bila tolika sila. Pripeljal je blizu 150.000 dobro orožene in izurjene vojske, katera je imela 200 vojnih ladij in 300 topov; imela je razve tega njegova vojska tudi sedem jako velikih mašin, s katerimi se je metalo veliko in težko kamenje.

Beligradska trdnjava je bila pozidana na steni, katera kakor jeziček sega v Donavo in Savo. Nekaj dalje, na desnem obalu Donave leži Zemun, na podnožju nekega brežiča, kjer je takrat stal mali gradič, v katerem je Huniad v mirnih časih rad stanoval. Od Zemuna ob Donavi pet milj dalje leži Slankamen, kjer je pozneje imel svoje dvore Zmaj despot Vuk.

Muhamed se je s svojo vojsko že v začetku julija približal Beligradu, in koj je nastojal, da se od vseh strani obsede grad in mesto. Od Save in Donave obsul je mesto s svojimi ladijami, katere so na Donavi do Slankamena porazstavljene bile, in so branile vhod in dovaževanje hrane po

vodi v mesto; s suhega je obdal mesto s svojimi konjiki, pešci in topovi. Vojska je bila nastanjena po platnenih šotorih. Muhamedov šotor je stal na nekem brdu, od koder se je mogla lepo pregledati vsa vojska, ki je rastla od dné do dné, ker so neprenehoma dohajali ljudje iz Bolgarske in Turške.

To veliko množico ljudij je povekševalo vozovje in druge priprave, kajti Turki so imeli velike črede za klanje, mnogo velbljodov in bivolov; vrhu tega so Turki pripeljali seboj mnogo tisoč psov, da bodo žrli trupla ljudij in živalij, ki bodo v boju poginili.

Ko je došel Muhamed pod Beligrad, opustošil je ves predel. Porabil je celih deset dnij, da je nastavljal okoli mesta topove in mašine, in kedar je dovršil ta posel, začel je s suhega napadati mesto dan in noč. Čez nekoliko dnij je zrušil Muhamed mestne zidove, kateri so grad od zunaj branili, in odprl pot svojej vojski, da je mogla z naskokom udariti na grad. Vojska v gradu, katera je pomagala Srbom, ki so v gradu in mestu živeli, se je hrabro upirala turškim napadom. Vsi, ki so v Belgradu obsedeni bili, pričakovali so gotovo smrt, ker je turška sila tako velika bila, da se niso mogli nadejati, da se bodo ubranili. Na nesrečo primanjka v mestu hrane, vojska in stanovalci začno trpeti pomanjkanje najpotrebnejšega.

Ivan Huniad je imel takrat nekaj malo zbrane vojske pri Kovinu. Pribité mu na pomoč neki madjarski in nemški lastniki, in tudi menih Ivan Kapistran pripelje več tisoč ljudi, ki so se vzdignili na boj s Turki za vero Kristovo. S svojo malo vojsko hitel je Huniad ne samo braniti Beligrad, nego tudi premagati Turkov. Zapovedal je, da so mu od Budima poslali mnogo malih ladij, katere je za boj pripravil. V tem času je poročil v grad, da tudi oni naj pripravijo vse ladije, kar jih imajo, in da naj izza hrbta napadejo Turke oni mah, kedar jih on napade spredaj.

14. julij 1456. l. bil je znamenit dan za obe vojski, Muhamedovo in Huniádovo. S svojimi malimi ladijami udarijo kristjanje na Turke, ki so svoje velike ladije utrdili z močnimi železnimi verigami. Poleg obeh obalov je namestil Huniad vojsko, da more priteči na pomoč. Turki so se smejali videči, kako se jim kristjanje približujejo na malih svojih ladijah; kedar jih pa začno kristjanje krepko biti, branijo se tudi oni krepko. Začne se krvava borba med dvema vitežkima vojskoma. Turki so se oslanjali na svojo silo in dosedanje zmage, kristijanje pa so zaupali na Božjo pomoč. Ko se je začela ta vroča bitev, Srbi Belgradski s svojo vojsko sedejo v ladije in udarijo na Turka izza hrbta, kristijanje pretrgajo verige, s katerimi so bile utrjene turške ladije. Pet ur je trajala krvava bitev.

(Dalje prih.)

Sovremenski pisci celjskih grofov.

I.

Celjski grofi, rodovski se iz saneških plemenitašev (bržej ko ne potomcev odstavljenega nemškega markeža Starhanda II.), bili so nemški prišleci in tuji med nami. Toda naselili so se sredi nas. Ojačila in obogatila so jih slovenska tla. V treh zarodih postali so daleč na okrog najbogatejši in največjavnejši grofi in knezi. Leta 1341 dobil je Friderik I. čast in naslov — celjskega grofa. A jegov sin Ulrik I. že bil je kranjski poglavar. Tega vnučkinjo in pravnukinjo, Ano, starejšo in mlajšo, kinčala je svitla kraljevska krona poljska. Prvega celjskega grofa vnuk Herman II. glavaril je na Kranjskem, banoval na Hrvatskem, Slavonskem in v Dalmaciji. Svojo hčer Barbaro dal je Zigmundu luksenburškemu za ženo, kateri jo je povišal v kraljico česko in ogersko in naposled v venčano cesarico rimsko-nemškega cesarstva. Cesarice Barbare edina hči Elizabeta omožila se je z avstrijskim vojvodom Albertom. Rodila je Ladislava Posthuma (posmrtniča, ker se je po smrti očeta svojega rodil), dediča vojvodine avstrijske, kraljestva českega in ogerskega. Leta 1436 bili so celjski grofi v zlati Pragi od cesarja Zigmunda slovesno pokneženi. Postali so neodvisni od avstrijskih vojvodov. Potem takem bila se je sredi slovenske zemlje sklopila sila in moč, katera bi utegnola še habsburškim nameram nevarna biti. A do tega ni prišlo. Tragični umor Ulrika II. v belgradiški trdnjavi pobral je celjske grofe za vselej iz zgodovinskega obnebja. Podobni svitlemu meteoru zasvetili so nagloma, a nagloma zopet utrnoli in preminoli.

Omenimo še, ka je po žilah celjskih grofov tekala in vrela tudi — slavjanska kri. Herman I. snubil je Katarino, hčer bosenskega kralja Tvrdka II. Rodila mu je Hermana II., najsrečnejšega vseh celjskih grofov. Tega sin Friderik II. imel je za ženo Elizabeto, hčer Frangipana, grofa modruško-krškega. Ova Elizabeta bila je mati poslednjemu grofu, nesrečnemu Ulriku II. Zakonska mu je bila Katarina, hčer Jurja Brankoviča, despota srbskega. (Jena sestra bila je žena turškega sultana Amurata, obojih sester mati pa: Irena Kantakucena, iz slavne rodbine greških cesarjev.) Sicer je Ulrik iz Katarine Brankovičeve rodil hčer in dva sina. A nemila smrt mu je pobrala ves moški zarod, še predno je njega dohitela.

Ove kratke vrstice utegnejo kazati dovolj, ka so celjski grofi, po svoji osodi in zgodovini, popolnem vredni pozornosti slovenskih pisateljev. Zlasti bi želeli bilo, ka bi naši pesniki n. p. dramatikci časih zajemali iz zgodovine ovih toliko glasovitih plemičev. Ni lahko na domačih tleh najti obitelji, ki bi celjske grofe prekosila po imenitnih prigodkih, po zanimivih

značajih, moških kak ženskih. Zgodovina celjskih grofov je bogata dramatičnih dogodkov in jako tragičnih prevratov. Zavračamo čitatelje na Hermana II., rešitelja cesarja Zigmunda iz nesrečne bitve s Turki pri Nikopolji. Pozivljemo se na Friderika II. i na nesrečno Veroniko — zlasti pa na Ulrika II., na njegovo sijajno srečo in žalostni in nenadni propad.

Mnogo, se vé, bolj porabna za omenjene svrhe bila bi zgodovina celjskih grofov, ako bi jo nam kdo lepo in gladko slovenski napisal. A tega nima. In tudi Nemci še pogrešajo popolno tako na podlagi historične kritike izdelano zgodovinsko knjigo. In vendar imajo Nemci ogromno gradiva nakupičenega, deloma že uredjenega in pretresovanega. Imena mož, ki so si v tej zadevi dokaj zaslug nabrali, so: Frölich, Aqu. Caesar, Kurz, Birk, Chmel, Tangl in Supan*). Posebno znamenito pak je delo, katero je l. 1871 izdalo štajersko zgodovinsko društvo. Pisatelj dela je slavnoznani zgodovinar in profesor na graškem vseučilišči, g. dr. Krones. Naslov se glasi: *Die zeitgenössischen Quellen zur Geschichte der Grafen von Cilli. (1341—1456.)*

In tega jako vrlo sostavljenega dela se hočemo pri svoji razpravi držati, več ali menj trdno.

Bilo je l. 1341, kedar je nemški cesar Ludvik bavarski Friderika I. proglasil za celjskega grofa. Nekoliko črez 100 let pozneje ubil je Ladislav Huniad Ulrika II., poslednjega grofa celjskega. Iz te stoletne dobe poznamo blizo 40 pisateljev, ki o celjskih grofih več alj menj obširno pišejo, ali vsaj prilično na nje ozir jemljejo. Vsem naj starejši je: kronista Janez Vetrinjski, naj glasovitnejši: papež Pij II. (Enea Silvij Piccolomini), naj obširniši in za nas naj zanimivši pak je: nepoznani pisec celjske kronike.

Začnimo s tem!

Celjska kronika (*Cillier Chronik*: *chronica der gefürsteten graven von Cilli*... *aller ritterlichen thaten, wesens, lebens vndt abgangs hierin beschriben als nach folgt.*) je letopis, ki po najboljšem rokopisu obsega 48 poglavij. Letopis prične z uvodom in konča s kratkim dodatkom. Uvod omenja, ka se je ova kronika pisati začela grofu Hermanu (II.) na čast in spomin. V prvih 5 poglavjih beremo legendi o sv. Maksimilijanu in sv. Rupertu, o podonavskih cerkvah prvostolnikov solnogračkih, potem črtice o rimskih cesarjih n. p. o Filipu in o Dioklecijanu. Še le pri 6. poglavji zadenemo na prvega izmed celjskih grofov. Ali zdaj jih spremljamo zvesto do 33. in 34. poglavja, kder je popisana smrt in pogreb Ulrika II. Poslednja poglavja poročajo o prepirih zastran podedovanja celjskih grofov, posebno pa zastran odškodovanja vdove Katarine in čvrstega vojskovodja

*) *Monographie über die letzten vier Lebensjahre des Grafen Ulrich II. von Cilli.* Wien 1868. Pis.

Vitovca. Eden rokopisov dostavlja potem besede: also ward die herschafft von Cily zertrennt vndt zerstört vndt die geschlösser vndt herschafft zertailt, alss ir do inn dieser Cronikh gehert habt,

Damit geb ich diesem Werk ein End

Gott uns sein gnad und barmherzigkeit sendt!

(Dalje prih.)

Ptuj, peč in tuj *)

O. Caf.

Mikl. L. 799. *рѣтазь*, catena, gder je pristavil „peregrinum esse videtur respondens vocabulo cuidam germ. in —ing exeunti“, a popolna beseda je: *рѣтазь* = *рѣ-т-азь* iz *рѣти* Mikl. 79. concludere — zavreti, kakor v poljsk. wrzeciądz, Thürkettel, Vorlegeeisen, kar je isto naš: ver-iga na dverih in Kette, vidi Mikl. *верига, вероуга, верига*, lotv. rīcags — rīcegs, Tau, iz slovansk. podklada tudi obliko: *рѣтарз*, prim. Mikl. *рѣтиште*, saccus, iz: vréti, slov. vor Kahn, češk. Floss itd., vr-v' Schnur Strick — vrvca, ali kódi sém ogrskosl. vorecan mittelst Schnur gefärbelte Linie am Bauholz; Brandmahl; v pak iz skupine vr ob začetku gdegde odpada: slov. rés Heidekraut, erica vulg., spodnjeluž. rjos = vřes, rusk. véres, lit. viržis, lotv. verze iz sanskr. vrh, crescere; slov. poreslo Garbenband, srbsk. rijeslo m. vrě—; gornjeluž. rota m. vróta = vrata Matth. VII, 13 itd.; a v spodnjeluž., lit. lotv., kakor v lat. ne najdeš v tem primerku nijedne skupine: vr—, dodaj šče sanskr. var-atâ Strick, var-atrâ Riemen . . . — Enako razkladam: *вѣтазь* Mikl. L. 65 heros; miles, korenika se je ohranila v bolg. Milad. 240 (bis) nadvi-(ti), überwinden, Bogor. I. franc. vaincre (vincere) nadviva-(ti), nadvivaniye, nadvivač, pač iz prvotnega viti winden, viti se ringen, sich balgen, luctari, kakor bolg. nadpě-(ti) im Singen — nadhvrli-(ti) im Werfen — nadsviri-(ti) im Flöten übertreffen itd., tudi luž. pře-vinnú v tem smislu überwinden; k koreniki vi-ti idó vil v ob-vil = obil, reichlich, kakor Mikl. L. 903 соулаъ, melior, potior, iz: su-ti Mikl. Radic. 88, prim. ôtl hohl: eitel = *атаз* iz *а* = *ка* = *кѣ* = sanskr. an — staroprusk. an, en, hinein n. pr. ensus umsonst = starosl. rusk. *вѣсоуѣ*, in — та — je iz *тати*, češk. titi in tnouti hauen, vetnouti einhauen; torej *атаз* prvinski = incisus; nagl iz *нагленати* = nagnoti, — *ѣ* je izpadel, prim. Mikl. L. *прѣгъина* („sensus dubius“) m. *прѣгъ* tedaj *περτοδος, ἐλγυμός* anfractus itd., dodaj slov. zapoga Krümmung; Nüance, kranjsk. Zapoge n. topogr., srbsk. sa-g inclinatio = *сѣг*, (kakor srbsk. sapon funis m. *сѣпон*, a nikoli iz kor. sap Mikl. RR. 78) prim. rusk. *супонѣ* in naš s-pona in tu več takih; *погъизъ* = hyl — hil curvus k poljsk. chy(b)nâc bengen,

*) Glej: Vestnik šte. 7, 8, 9, 10, 11 leta 1873.

neigen iz bhybač, odsoda **хѣна** m. **хѣна** (prim. hyhiba, rusk. ošibka, ker slov. češk. poljsk. tudi *ši(b)*noti neigen) fraus, naš hiniti se itd.; potle k vi-ti tudi Mikl. L. **кѣз-кѣ** lucrum, rusk. vyt' in povytok Antheil, rekel bi das Entwundene; Beute, a *i* = *y* nas ne moti, prim. rusk. povyt'je Akten, gotovo iz vi-ti Mikl. **рѣстати** currere = rusk. ryskat'; Mikl. L. **прѣнѣти** adrepere in **дѣбати**; **похѣнишѣти** ulnis amplecti („voc. dab.“ popravem — jactare in **вѣзѣнишѣти**, **зѣнѣ-** = bolg. niša-(ti), srbsk. nihati schaukeln, lit. někóti, lotv. neekât: lit. in lotv. néma *h*; **корѣсть** spolia in rusk. — *ysť*; rusk. v ěn Kranz in **кѣнѣ** ter **кѣно** in **зѣкѣно** dos, pa velikorusk. vyn' Gürtel iz vi-ti, kamor tudi **кѣно** collum, ali k sanskr. ūj = ve? prim. **шѣ** collum, persk. šuje, iz si-šiti heften, češk. v a z Nacken iz vezati itd. Dalje k vi-ti: obil gre češk. obih (*h* = *g*) Ueberfluss, kakor srbsk. vig Dohne, kakor *vojak*, *vojaska*, *vojna*, **войнѣ** miles m. v o j - i n, ogrskoslov. v o j : s smrtjo Kampf. Mrtvečn. pesm. 57, češk. voj Kriegsheer, prim. slično **ойм-нѣ** miles in **онѣмскѣ** iz kor. o (*b*) + *jēti* umfassen; **о-ѣти** — ojimati, ker je *objēti* tudi umarmen (na angležk. yeoman né misliti), dodaj lit. *imti-s* (= naš *jēti* se) ringen, *kämpfen* in **соѣ-нѣ** pugna = sōim iz **сѣ-** = **сѣ-** + **им-ти** сѣ, prim. luž. (v)upřimovač so ringen itd.; in kar se v **о-имнѣ** = *o* — *im* — *in* tiče, je *o* skračen predlog iz *ob* kakor v *ostati* — *ostaviti* in *obstati* — *obstaviti*; *otekati* in *obtekati* ter slično v *odati* Štajar. verkaufen in *oddati* weggeben, in šče *o* Ptuju pisati *von*, über lat. *de-*, a *ob* Ptuju — in der Umgebung von — . . . ; tē predlog je v *obstonj* Habd.; *zabstonj* slov.; *zabstunj* Beloszt. I, 614 *zobstunj* Jambr. I, 344 gratis m. *zaobstonj* = *zastunj* bez *ob*; *zobstom* ogrskosl. Kűzm. Matth. X., 8 umsonst, tedaj tu *m* iz *nj*, kakor imamo srednji = vzhodnještaj. sredmi tudi slovačk.; *krosnja* — *šnja* = reziansk. *krosma*; *žinja* štaj. einzeln Rosshaar von d. Mähne u. d. Schweife, češk. *žinč* = zapadnjeslov. *žima*, reziansk. *žimen* iz *žiti* — *ži(véti)*, prim. srbsk. bolg. *ži-ca* nervus, *filum* lit. *gija*, lotv. *dzija*, sanskr. *džjâ*; **оѣсма** Leder in **оѣснѣ** Mikl. A. 166; *duma* Kürbiss Beloszt. k *dy-* = *dinja*; *zanjka* = srbsk. *zanka* Schlinge m. *zamka* prim. bolg. *primka* iz *-mъknoti*, kamor **помѣкѣ** Mikl. L. 620 „sens. ignot“ pač *oi* *τροποι*, *διαφορη* mores; cinjavica vzhodnještaj. Glatteis iz * *cima* Keim; Eiszapfen itd.); ravno isti predlog *o* v podobi *a* teči v **вѣзѣнѣ** repente Mikl. L. 97, gder pravi: „cur a geminetur, non liquet“: a je prvinsk iz *ab* = *ob* prim. Mikl. L. **амѣтѣ** frustra 9. in **омѣтѣ** 549, dodaj **нѣмѣтѣ** in **нѣмѣтѣ**, kakor **зѣкѣнѣ** in **зѣкѣнѣ** 220 m. — **пѣнѣ**: prim. *gore* **прѣзѣна** in **поснѣ** 633 m. **повѣснѣ** 586, pa *ne* *plebejus* in **пѣсѣнѣ** **вѣсѣнѣ** rusticus, mortí po Mikl. iz *вѣс* vicus, *ne* go je iz *вѣс* omnis po grčk. *πανοδρος* v dobrem in hudem smislu.

(Dalje prih.)

Narodne priče, navade, stare vere.

Priobčuje v izvirnem govoru Mat. Valjavec.

Kuća i gospodarstvo.

(Dalje.)

170. Koj zadnji doženje njemu veliju da je deda zaklal.

171. Prvi snop, koj poženeju, nakitiju s kukolom i divjim makom te veliju: ne budi ti vurokov! Varaždin.

172. Kad se žnjači vraćaju dimo s polja, jedan nosi venec iz pšenice. Kad dojdū dimo plešu kolo i pevaju a koj je donesel venec, njega poliju vodom od pete do glave. Koprivnica.

173. 'Da se hrž ali pšenica zazori, teda ideju žene pak ženeju. Predi neg počmeju žeti, ide gospodar pak poškropi tu hrž ali pšenicu z blagoslovenom vodom i prekriži ju srpom i veli: bog te blagoslovi i prekriži i daj nam bog mnogo nažete. Teda on vreže srpom trikrat i one tri šake hrži eli pšenice odnese dimo pak dene za tram v štalu i to ostane za hramom dok samo 'scuri. Teda žene dale ženeju i popevaju. Da poženeju onda zadnji snop napraviju mnogo menji neg su ostali snopi i toga snopa hiti najmlaja ženjačica trikrat vu zrak i veli: da bi ja tak hitra bila, kak ov snop hitro leti iz zraka na zemlu! Teda ov snop razvežeju i njoj napravijo venec iz njegu, Ona si ga dene na glavu i idejo dimo i celi put popevaju a gda dimo dojdeju, njoj gospodar dá vekšu plaću neg drugim i već ona dobi piti neg druge. Kanoba.

174. Gda se počme žito zreleti onda na sakum uglu njive napraviju križ iz žita: odženje se nekaj klasja i metne na kla a drugo se pak odženje i metne na križ na prvo kaj je na kli', ali se mora samo tuliko žeti, kuliko more z rukom prijeti. Ov križ onda zvežeju i metne se za krov a gda grmi, dene se nekaj na ogenj, da ne bu blisk žito pojel.

Kamena gora.

175. Gda već ideju žet onda se pašćiju. Koj prvi dojde na njivu on bu vu penezi' srečen. Ali ne smi nišče početi neg ona žena koja nema još dece. Onda gledi kam veter puše i tam obrne srp pak ako na srpū postane mōka (= muta) onda bu imela dosta dece ali ne budu živeli, ako pak ne postane, onda više ne bu imela neg dvoje ali troje, dva dečka i tri puce. Kamena Gora.

176. Gda ideju žet pšenicu onda napraviju vinec, kaj ga spraviju za kip vu hiži pak ga deneju na stol na vuzmeni post kaj ne bu tuča potukla. Kamena Gora.

177. Žene ženju a mužki za njimi vežeju i onda pustiju tri dane na polju kaj nikaj ne slažeju za to da bude kruh bolši.

Kamena Gora.

178. Gđa vse jeden krat zemlju preženjeju onda mora kaki sedem zrn pojesti, da ne budu nikaj trudni. Kamena Gora.

179. Gđa dobiju jesti, onda mora ona prva jesti, koja je pričela žeti i mora na hranu zehnuti a kruh vgriznuti zato kaj se nji ne bi nikakva nesreća dogodila. Kamena Gora.

180. Gđa poženjeju onda ona žena koja je prva počela žeti, stane vu sredi polja a drugi saki nju malo srpom vudriju za to da ne budu vutisku na nogi dobili. Kamena Gora.

181. Gđa već poženjeju, 'saki si zeme jednu lat žita te ga zašije vu krpu i na žnoru ga na vrat dene: ako mu se bude razdrobila pred jednim tjeđnom, on ne bu dugo živel. Kamena gora.

182. Iz zadnjega snopa gđa poženjeju, zemeju nekuliko slam pak načiniju devojke venec i to neseju onda dimo gospodaru a on to spravi za drugu godinu, da bu med ostalo žito zmešal gđa bu sejal.

Pregrada.

183. Prvi snop se ne veže niti se spravlja, neg se pušča za vrabce i miše. Hrženica.

184. Drugi snop se ne veže taki, neg se na njega drven križ dene a tak ostane, dok se ne poženje, za to da bi više zrnja bilo.

Hrženica.

185. Kad na srp veter puše to znamenuje, da se on mora predi porazati neg vse poženje. Hrženica.

186. Žeti mora se s početka na križ, to je: jeden se slog podugom a jeden poprek poženje. Hrženica.

187. Žeti mora početi domači i to mužki. Hrženica.

188. On kaj dimo venec na glavi donese, a ta mora biti neoženjen, koj ga prvi opazi, mora ga z vodom po glavi polejati.

Hrženica.

189. Kad poženjeju, mora im dati za večeru pečenega kopuna.

Hrženica.

190. Žito ženjeju žene i mužki, domači i stranjki težaki, nu vežu mužki odmah za žnjači. Čakovec.

191. Žeti navadno počima jeden od hiže a počmeju žeti z rečjom: bože pomози. Prva počme žeti devojka domača ali stranjka i to koliko dva puf srpom vreže dene na križ. Čakovec.

192. Koj prvi ženje on se zove predjar, a koj zadnji ženje onoga dražijo da octa vozi. Čakovec.

(Dalje prih.)

O grški muziki.

K. Glaser.

Omikanejši, nego vsi narodi starega veka, bili so Grki. Prebivali so v deželi, ki se sme po vsej pravici krasna imenovati, in ker so bili obdarovani z izvrstnimi duševnimi zmožnostmi, so na vse, kar jim je narava lepega ponujala, svojo pozornost obračali; in tako jim je bil tudi glas predmet resnega preiskavanja. Indi in Egipčani so jim pot pokazali; znano je, da je najstarejši teoretik Pytagora, v Egiptu bivaše, mnogo se tam naučil. Z muziko so se Grki znanstveno pečali in to v taki meri, da zaradi tega muzika pri njih ni mogla postati prava umetnost. Privržencem modrijana Pythagore je bil že red v posvetnih rečeh muzika in vse, kar se umetno giblje in po svoji meri razveseljuje, bila jim je muzika; celo dar prerokovanja, so prištevali muziki; tudi slovnica in računstvo sta spadala v obseg muzike.

Muzika je bila eden najimenitnejših činiteljev odgoje. Vsak deček se je moral strogo nekaj časa, ki je bil odgoji odločen, muzike učiti. Nekdanji Grki so bili, kar se značaja in čuta za muziko tiče, enaki sedanjim romanskim narodom: Italijanom, Španjolcem, Francozom in pa slovanskim narodom. Občutljivega srca prepeval je Grk, kakor zdaj Slovan povsod; terilja je prepevala pri trenji in veslar je pevaše po morju veslal; da, celo lončarji, kovači in berači so imeli svoje pesmice, s kratka vsak stan je imel posebne pesmice. Že v najstarejših časih so Grki imeli narodne pesmi, katerim so rekali *ᾠδαι* in *ὕμνοι*. Kakor zdaj Srbi, tako so imeli tudi Grki stare pevce, kateri so hodevaje po vsem Grškem opevali slavne čine hrabrih pradedov; bili so visoko poštovani in imenovali so se rapsodi; in so bili poseben stan na Grškem. Kako so čislali Grki muziko, se že iz basnij vidi, ki so si jih izmislili, da bi si velikansko a vender nejasno moč muzike raztolmačili.

Najljubši sin Zevov, ki mu ga je Latona, boginja teme porodila, Apollon, ki vse preganja, kar je nečistega, ki povsod razširja svitlobo in veselje, ki mesta zida, bil je tudi bog pesništva in muzike. Hero, prva žena Zevova, je, jezna da je Zevz tudi Latoni v ljubezni naklonjen bil, revno Latono proganjala in celo zemlja se je morala zarotiti, da Latoni za časa poroda ne bo privoščila prostorčka. Vender se nje Neptun, bog morja usmili in ustvari otok Del, da bi na njem porodila Latona. Hitro po porodu je Apolon znal izvrstno igrati na liri in je v mnogih bojih premagal tekmece.

Drugi bog, ki je bil v zvezi z muziko, je Merkur. Ta je vkradel 50 goved, ki jih je Apolon v Pijerijah pasel. Hitro zasači Apolon tata in ga tira pred Zeva na sodbo. Merkur pa se ni zagovarjal, nego začel

je igrati v liro in se je Apolonu tako prikupil, da je ta Merkurju za liro vseh petdeset goved prepustil.

Boginja Palas Atene je iznašla prvo piščalko; ker je pa zapazila, da se pri piskanju njeno lepo lice pači, je zavrgla piščalko in vsakega proklela, ki bi jo pobral. V veliko svojo nesrečo jo najde Marsija in se v svoji prevzetnosti celo z Apolonom v muziki skuša. Premagal ga je Apolon in ga na meh odrl, kožo pa na drevo obesil. Pripoveduje se, da se je koža veselja majala, kedarkoli se je blizo piskanje slišalo.

Apolona, boga petja, so vedno spremljale muze in to: Klio, oznanovavka, muza zgodovine; Euterpe, razveseljevalka, muza lirične poezije; Thalia, cveteča, muza veseloigre in pastirskih pesmic; Melpomene, pevajoča, muza žaloigre; Terpsihore, plesavka, muza plesa in komičnih pesmi; Erato, ljubezniva, muza petja in ljubezni; Polihymnija, pesnipolna, muza resnega petja pri božjih opravilih; Uranija, nebeška, muza zvezdoznanstva; Kaliope, krasnolična, daje kraljem dar govora. Na čelu vsem tem je Apolon v lepem plašču in igra v strune.

Trudé se nerazumljivi moči muzike do dna priti, so njen začetek pri bogovih iskali; bogovom alj vsaj polubogovom so prištevali pa tudi take, ki so imeli za muziko velike zasluge: n. pr. Amfion, Orfej, Lin, Muzej in Kejron.

Pa ne samo basnoslovci nego tudi resni modrijani kakor Platon pripisujejo, kar se pedagogične strani odgoje tiče, muziki veliko važnost.

Píše namreč Platon v Protagori e. 326 sledeče: „Muziki za to skrbijo, da mladina nič hudega ne stori; razve tega se mladenči pesmic učijo in jih spremljajo z muziko, si pridobijo za svoje mišljenje ritem in harmonijo, se s tem vkrotijo in vmirijo in sposobne učinijo za dejanje in govorjenje; saj je za celo življenje ritma in mere treba.

Grki so imeli dobro premišljeni glasbeni sistem; v marsičem so dalje dognali nego sedanji narodi in vendar niso niti enega dovršenega dela v tej stroki zapustili. Muzična abeceda (Tonleiter) se je pri njih tako razvijala kakor pri drugih narodih, samo s to razliko, da Kitajci in Indi niso dalje prišli, kakor do kvinte, Egipčani samo do terce.

Izmed vseh drugih glasov se je Grkom najpoprej predočila kvinta in kvarta, oktavo so tudi poznali, pa rabili so jo redko. Lira je bila tako ubrana: prim, kvart, kvint, oktav; Terpander je že rabil liro na sedem strun, Pythagora na osem; prvotna lira je imela tetrahord, zvezo 4 glasov; v teoriji so zvezali dva tetrahorda, in to:

e—f—g—a+h—c+d+e, ali pa: h—c—d—e+e—f—g—a.

(Konec prih.)

Nekaj besed zastran ohranjenja umetnijskih ostankov.

Janko Viernik, ml.

Gotova resnica je, da se imamo mi Slovenci še veliko učiti, bodi-si že kmetski prostak, al pa odlični nadzornik sebi izročenih, se ve da vsak v svojem poklici. So pa predmeti bolj idealne svrhe, v katerih popolnoma se izuriti je le posebno zato nadarjenim mogoče. Pravo spoznanje njih se pa že tudi doseže, ako se s tem zadovoljimo, kar v resnici potrebujemo; in tega spoznanja, kar se upodobovalne umetnije tiče, pri nas dosti pogrešamo.

Slovenci, mali narod, vedno obdajan od političnih sovražnikov, ki so mu še njegovo telesno svobodo kratili, kako bi se bil mogel popeti še do svojega dušnega razvitka, da bi bil mogel slaviti svojo bitnost s krasnimi umetnijskimi izdelki; da bi jim bil vtisnil znamenje notranjega življenja? Le v pesmih se je zamoglo izrazovati njegovo narodno čutje. Ni-mamo torej lastnega národnega stavbnega zloga in njemu podredjene umetne industrije. Pa vendar se, in so se nahajale po Slovenskem krasne stavbe narodnih zlogov nam sosednih ljudstev, gotiški, in pa renaissance. Ne izrekam s tem, da nismo imeli posameznih umetnijskih genijev — pa služili so tujim umetnijskim nazorom — katere spoznovati bi bilo njih vredno.

Kakor je krščanstvo prišlo z Nemškega, tako so tudi prve crkvene stavbe stavili nam Nemci. To priča veliko število še zdaj stoječih božjih hiš, gotiškega zloga, in marsikod tam, kjer zdaj stoje priče novejšje umetnosti, so bile, ko še ni bilo tako obljudjeno, manjše stavbe iz tiste dobe, kar je razvidno iz fragmentov upotrebljenih pri novem zidanju.

Pa kako, ali smo kedaj vedeli, in ali pa še vemo ceniti moč tistega duha, ki nam je te krasne stavbe stavil, ki je v najmanjšo upravo vedel izliti izraz visoke popolnosti, naj si že bode v tehničnem ali v umetnijskem oziru? — „Umetnost je imela veselo poročilo oznanovati; ona je bila spriča vseh, za vse, zato je mogla nevtikovano (anspruchslos) in pogumno iz rokodelstva iziti, in tako najtežavniša dela z svojim duhom prešiniti.“*) Ona ni bila svojstvo le nekaterih stanov, kakor v romanski dobi, ki je večji del le v samostanih imela svoje stanišče, ampak gojilo jo je vso meščanstvo.

Sodéči našo zgodovino bi se mogli izraziti: da, kakor smo prisiljeno prejeli kulturo nemškega naroda, tako smo tudi prisiljeni njegovo umetnost za svojo adoptirati. Tako tudi v dobi renaissance. Vsakokratnim premembam smo svoje nagnjenje poklonili, saj nismo imeli vlastne

*) Schnaase, Geschichte der bildenden Künste. V.

moči se na podlagi narodnostnega življenja kot samostalni povzdigniti, — bili smo oslabljeni in cepljeni. Po dobi prerojstva prišla je doba prenapetosti, vse stanovniško življenje je služilo razkošnosti, in nasledek je bil propad umetnosti po vsem popred omikanem svetu.

Kaj pa dan danes v veku splošne naobraženosti? ali kaj čutimo pri pogledu kakega izdelka te dobe, tistega veselja in takega navdihnjenja, ki ga je občutil izdelovalec njegov?

Malo, malo, to kažejo vzgledi, ki jih vsakdo zapazi, naj se že obrne kamor hoče, povsod vidi popolno neznanje v zlogih — in če ne vemo pogoje izdelkov, katerimi so se vršili, kako se bomo za nje navdihovali — naj si že bo pri popravljanji ali predelovanji zidanja ali pri znotranji opravi cerkvâ? Le malo je izjemkov. In starine, kakor so kelihi, svetilnice i. t. d., ki so ne gledè na tvarino po svojem umetniškem izdelku več vredni kakor marsikaki novi iz čistega srebra in zlata, čakajo v kakem zaduhlem kotu v nesnagi odrešenja, da bi se jih usmilil kak čestilec umetniških proizvodov. Ceni se danes le po zlatu in srebru. O nevedni materialni zarod! In stare podobe, ki so bile klasične po svojem delu, ker jim je manjkalo zunajnega lišpa, kako neusmiljeno so se izročile plamenu ne misleč, da bi bile še enkrat zlatom plačevane. Čas je, da bode tej nevednosti konec, da se dotični krogi, katerim mora biti mar in skrb za varstvo takih izdelkov, vsaj za silo poduče v zgodovini umetnosti, ker ona je tudi neposredni del svetovne zgodovine.

Častimo tudi to, kar so drugi narodi velikega in krasnega za oblačenje človeškega duha izvedli, potem bodemo tudi mi vverstjeni med izvedene in omikane narode, ker v oblasti umetnije nij še plemenske borbe, ona je angelj miru in prijateljstva.

Literarni vestnik.

J. P.

Dr. Taddej Wojciechowski je izdal delo, katero dela med starinoslovci mnogo sensacije: „Chrobacija, rozbiór Starożytności Słowiańskich Tom. I.“ V tem delu se razpravljajo prve naselbine Slovanov v Evropi, posebno v zatatrah (Chrobacija). — Angličan W. R. S. Ralston je izdal debelo knjigo o ruskih „skazkah“ (pripovedkah) pod naslovom: „Russian Folk-Tales, London, Smith, Elder et Co. 1873. V tej knjigi je vse upotrebjeno, kar so ruski skazkoslovci: Erlenwein, Afanasiev, Kudjakov, Chudinsky, Rudženko i. t. d. spisali. Nemška kritika jako hvali to delo vestnega in učenega Angličana.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba Narodne tiskarne v Mariboru.